

Наукові інтереси: профільне навчання старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів технологій виробництва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

CHUBAR Vasily Vasilyevich – the candidate of pedagogical sciences, the associate professor, the associate professor of the theory and a technique of technological

preparation, labor protection and health and safety of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: profile training of seniors of general education educational institutions of production technologies.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2019 р.

УДК 37.04-053.4

DOI: 10.36550/2415-7988-2019-1-183-169-173

ШИШОВА Інна Олексіївна –

кандидат педагогічних наук, доцент доцент кафедри спеціальної освіти і здоров'я людини Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7716-6178>
e-mail: InnaSara@i.ua

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ ПРАЦІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В усьому прогресивному світі і в Україні зокрема науковці та практики прагнуть глибоко проаналізувати потреби та можливості як суспільства, так і його конкретних інституцій щодо оптимізації перебування в суспільстві людей з особливими потребами [8, с. 161].

Діти з особливими потребами є однією найбільш вразливих категорій населення. Вони можуть мати труднощі у навчанні, спілкуванні, соціальній адаптації, досить часто не завжди усвідомлюючи це. Особливою групою дітей з особливими освітніми потребами є діти дошкільного віку. У нас в державі цей вік розглядають у межах з 3-х до 6-7 років. Діти у цей період найчастіше перебувають у масових дошкільних закладах, інколи – у дошкільних закладах спеціального типу або вдома.

Дозрівання мозкових структур у цих дітей відбувається з запізненням, так само, як і розвиток провідного та інших типів діяльності. Досить часто ігрова діяльність, провідна для звичайної дитини в дошкільному віці, у них починає формуватися в початкових класах школи. Водночас для всіх цих дітей дошкільний вік є сензитивним для розвитку, і втрачати його колосальний потенціал є неправильним.

У Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні стверджується, що «дошкільна ланка реалізує право людини на отримання такої освіти, яка б відповідала здібностям, інтересам, нахилам дитини й дбала про її максимальний розвиток одразу після народження. Модернізація вітчизняної дошкільної освіти пов'язана з європейськими та світовими тенденціями і викликами, зростаючою увагою міжнародної спільноти до цього освітнього рівня. Стратегією інтелектуального, стійкого та інклюзивного зростання Європейського Союзу «Європа 2020» заплановано досягти 95-

відсоткового охоплення дошкільною освітою дітей віком від чотирьох років і до початку обов'язкового навчання. Водночас у контексті запровадження освіти упродовж життя особливої теоретичної і практичної уваги потребує формальна освіта дітей від 0 до 2 років» [2, с. 45].

У своїй статті ми маємо на меті дослідити можливості дошкільного віку у осіб з порушеннями інтелекту для розвитку основ трудової діяльності, яка з часом, внаслідок особливостей структури психіки, найчастіше стає основним видом діяльності у цих осіб, і має бути як шляхом отримання матеріальних засобів для існування, так і джерелом натхнення, розвитку, соціалізації, соціальної адаптації у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці Я. Коменський, Й. Песталоцці, М. Монтесорі, Ф. Фребель, Ж. Декролі, С. Русова у ранньому залученні дитини до посильної трудової діяльності вбачали всебічний розвиток її особистості. Такі вчені, як П. Гальперін, О. Запорожець, Л. Виготський, Д. Ельконін, А. Макаренко та інші досліджували закономірності формування предметно-практичної діяльності дитини в онтогенезі.

Традиційно класична дефектологія приділяла велику увагу трудовому вихованню дітей з особливими освітніми потребами, відмічаючи, що правильно організована праця створює сприятливі умови для професійного самовизначення учнів, сприяє розвитку творчості і конструкторських здібностей, морально-вольових якостей, культури праці. У праці формується інтерес до професії [8, с. 433]. Існує ряд досліджень з проблем праці та трудової діяльності розумово відсталих учнів (І. Бех, В. Бондар, О. Граборов, Г. Дульнев, В. Кашенко, В. Карвяліс, І. Кущенко, С. Максименко, С. Матвієнко [3], Г. Мерсіянова, Б. Пінський, В. Синьов, К. Турчинська, О. Хохліна, І. Шишова [7; 8] та ін.).

Трудовому вихованню дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку присвячено роботи таких вчених, як: С. Давидова, Л. Калінікова, Н. Морозова, Н. Соколова, О. Гаврилушкіна, Л. Тищенко [5], О. Чеботарьова [6], в яких розглядаються особливості ставлення до трудової діяльності дітей дошкільного віку, запропоновані оригінальні прийоми і методи активізації інтересу до праці.

Л. Тищенко, досліджуючи спадщину Макаренка, відмічає: «Розкриваючи значення трудової діяльності як засобу виховання дітей дошкільного віку, А. Макаренко наголошував, що привчати дитину до праці необхідно з раннього віку: спочатку це відбуватиметься у формі гри, а згодом вона повинна ускладнюватися, відокремлюватися і стати самостійним видом діяльності. За допомогою правильно організованої гри можна виробити у дитини важливі для трудової діяльності риси характеру: дисциплінованість, витривалість, акуратність, обов'язковість» [5, с. 18-19].

Мета статті – дослідити особливості соціальної адаптації дошкільників з особливими освітніми потребами засобами праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. У дошкільників з порушеним інтелектом «спостерігається інертність та нестійкість основних нервових процесів, що ускладнює формування фізіологічної основи навичок в цілому. Їм притаманні порушення мислення, мовлення, пам'яті, уваги, моторики, емоційно-вольової сфери, які значно ускладнюють процес формування навичок самообслуговування. Особливе значення має несформованість координації, точності, темпу довільних рухів, що суттєво утруднює виконання послідовних, узгоджених дій, дрібних диференційованих рухів рук і пальців, які лежать в основі функціонування навичок самообслуговування. З огляду на це, на час вступу до спеціального дошкільного закладу діти з помірно розумовою відсталістю володіють лише елементарними базовими навичками, в основі яких лежить мінімальний контроль за власними діями» [5, с. 55-56].

На нашу думку, організація праці дітей із особливостями розвитку є важливим чинником соціалізації особистості, корекції їхнього розвитку [7, с. 435]. Термін «корекція» використовується у двох значеннях: у широкому як сукупність педагогічних засобів, спрямованих на виправлення, зменшення недоліків розвитку дітей, покращення їх соціалізації, та у більш вузькому – як виправлення окремих порушень. Корекційний вплив на розвиток розумово відсталих дітей є найбільш ефективним тоді, коли він орієнтований на формування у дітей вищих форм психічної діяльності – логічного мислення, причинного обґрунтування своєї предметно-практичної діяльності. «Позитивно впливають на психіку та фізичні особливості, стан психіки та здоров'я в цілому, особистісний розвиток дітей малювання, ліплення, створення

колажів тощо. Таким чином, трудове виховання у корекційній педагогіці та спеціальній психології має значний естетичний та мистецький потенціал. Людина, яка працює, виконуючи різноманітні види діяльності, вдосконалює свою особистість, душевний і духовний розвиток, тіло. Особливо позитивну психотерапевтичну дію здійснює виконання тієї трудової діяльності, яка підвищує настрій» [7, с. 434-435].

Соціальна адаптація є видом взаємодії особи із соціальним середовищем, у процесі якого відбувається узгодження вимог та сподівань обох сторін. Цей процес вказує на пристосування індивіда до рольових функцій, соціальних норм, спільностей, до умов функціонування різних сфер суспільства. Дошкільна освіта має поступово готувати дитину з особливими потребами до соціальної адаптації в суспільство, як має відбуватися пізніше і стати якомога більш успішною.

У нашій державі розроблено документи, якими фахівці мають керуватися у своїй праці в закладах освіти. Серед них – Базовий компонент дошкільної освіти - Державний стандарт дошкільної освіти України, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України. У ньому зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6 (7) років; сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетенцій перед її вступом до школи. Базовий компонент дошкільної освіти передбачає засвоєння її змісту як завершеного етапу, розрахованого на весь період дошкільного дитинства, сформованість мінімально достатнього та необхідного рівня освітніх компетенцій дитини перших 6 (7) років життя, що забезпечує її повноцінний психофізичний та особистісний розвиток і психологічну готовність до навчання у школі. Визначені Базовим компонентом дошкільної освіти вимоги до обсягу необхідної інформації, життєво важливих умінь і навичок, системи ціннісних ставлень до світу та самої себе є обов'язковими для виконання всіма учасниками освітнього процесу в дошкільних закладах незалежно від їх підпорядкування, типу і форми власності [1].

Програма розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко» передбачає те, що виконання дошкільниками трудових дій організується та керується дорослими і не може відбуватися без постійної участі дорослих, допомоги дітям у плануванні, узгодженні дій. Починаючи з молодшого дошкільного віку, у дітей формують елементарні навички самообслуговування (спрямованого на догляд за собою), елементи господарсько-побутової праці (дії, пов'язані з повсякденним життям). Принциповим є ознайомлення дітей з правилами безпеки праці, правилами користування обладнанням.

Молодші дошкільники не вміють планувати свої дії, підпорядковувати їх свідомо поставленій меті, у них обмежено трудові навички, що не дає змоги успішно справлятися із складним трудовим завданням, тому під керівництвом дорослого потрібно формувати елементарні навички господарсько-побутової праці, прості трудові дії: допомога дорослим накривати на стіл, поливати квіти, годувати рибок [4, с. 58-59].

Безрезультатна, нецікава праця не завжди приваблива як для дорослих, так і для дітей. Тому для дошкільників праця має бути організованою в грі. Дитяча гра формує та розвиває інтелектуальні, емоційні, вольові якості особистості. У процесі формування ігрової діяльності доцільно здійснювати цілеспрямовану роботу щодо ознайомлення дітей з оточуючим середовищем у процесі спілкування з дорослими; необхідно виховувати у них інтерес до діяльності; формувати мінімальний запас життєвих уявлень для розгортання різноманітних ігрових сюжетів [4, с. 77-80].

Трудове виховання дошкільників (О. Чеботарьова) є одним із важливих напрямів виховного процесу, спрямованого не тільки на отримання первинних трудових знань, умінь та навичок, а й духовне збагачення особистості, формування необхідних якостей поведінки в соціумі, що сприяє закріпленню ефективних форм спілкування [6, с. 4]. Вона відмічає, що «розумово відсталі дошкільники, як правило, беспорядні в самообслуговуванні (не вміють вдягатися, роздягатися, користуватися туалетом, мити руки, вмиватися, їсти тощо), не виконують елементарні трудові доручення (допомогти у прибиранні приміщення, накривати стіл, полити квіти), у них несформовані передумови трудової діяльності. Предметні дії у розумово відсталих дітей характеризуються несформованістю і недосконалістю. Разом з тим, опанування елементів трудової діяльності має важливе значення для пізнавального та особистісного розвитку дитини. Вказані прогалини розвитку пояснюються відсутністю ранньої корекційно-педагогічної допомоги фахівців, недосконалою організацією трудового виховання у спеціальних дошкільних закладах» [6, с. 24].

Розвиток загальної та дрібної моторики позитивно впливає на розвиток інтелекту та мовлення дітей. Розвитку дрібної моторики, просторових уявлень присвячують спеціальні завдання. У дітей формують уміння працювати з папером та картоном, визначати різницю між ними (гладенькі, м'які, тонкі, цупкі), вчать працювати з папером (картоном): згинати, розрізати, склеювати, вирізати, виготовляти іграшки-саморобки за задумом, подарунки, сувеніри, предмети оформлення (іграшки для ялинки, гірлянди, квіти, листівки, прапорці, коробочки, книжечки тощо) та ін.

Найкраще, якщо діти під час занять з ручної праці більше часу будуть приділяти роботі з

природним матеріалом – травою, корою, соломою, листям, шишками, горіхами, каштанами, жолудями, крупою різних сортів, солоним тістом. Діти засвоюють основні властивості цих матеріалів, технічні навички щодо роботи з ним, вчать економно використовувати матеріал. Використання природних матеріалів сприяє розширенню знань та уявлень дітей про навколишню дійсність, розвитку естетичного смаку, відбувається не тільки естетичний, сенсорний розвиток, а ще й масаж активних точок.

Серед занять з господарсько-побутової праці старших дошкільників - праця у куточку природи (догляд за тваринами та рослинами, які є у групі), праця на дитячому майданчику (підмітання доріжок від листя, піску, підгодовування птахів і тварин та ін.). Дітей залучають до посильного чергування у їдальні, у куточку природи, що сприяє розвитку самостійності і відповідальності дітей. Спочатку дошкільники наслідують дії педагога, виконують їх разом з ним, а потім - під його контролем.

Вправи з самообслуговування на різних вікових етапах і з урахуванням дитячих можливостей передбачають формування у дітей умінь здійснювати дії у певній послідовності: одягатися (спочатку взуття, потім одягати верхній одяг і головний убір); роздягатися (знімати головний убір, розстібати гудзики, знімати верхній одяг, потім взуття). Дітей потрібно привчати до охайності (вони вчать розвішувати одяг у шафі, складати взуття на полицку), сприяти виконанню дітьми культурно-гігієнічних правил, заохочувати допомагати один одному, звертатися за допомогою до дорослого, до однолітків.

Господарсько-побутова праця з віком поступово дещо ускладнюється і передбачає вміння наприкінці дошкільного віку дотримуватися порядку у груповій кімнаті: класти на місце іграшки, книги, робочі матеріали, мити іграшки, прати лялькову білизну, витирати пил зі столів, стільців; виконувати обов'язки чергових по їдальні (розставити тарілки з хлібом, склянки з серветками, чашки, біля кожної тарілки справа класти ложки та виделки) під контролем вихователя.

Під час трудового виховання має відбуватися компенсація особливостей емоційно-вольової сфери дітей, формуватися навички колективних взаємовідносин, а також найкращі риси особистості. Педагог залучає дітей до колективної праці. Особливе значення має набуття умінь ставитись до партнера з повагою, довірою, враховувати його інтереси, співпереживати, розуміти його труднощі, вчасно приходити на допомогу. Вихователь вчить дітей виконанню всіх наведених вправ, використовує педагогічно доцільні форми допомоги: пояснення, показ, нагадування, поради, запитання, які підводять дітей до самостійних рішень про те, як їм потрібно діяти, контролює виконання дій дітьми, адже важливо сприяти вихованню у дітей позитивного ставлення до праці, бажання працювати, формувати уміння послідовно, цілеспрямовано досягати результату.

Цікавою і своєрідною є методика формування у розумово відсталих дошкільників умінь трудитися в природі, що відбувається в рамках елементарної за змістом трудової діяльності поза занять і виступає джерелом яскравих вражень, адже дитині надається можливість діяти не лише з предметами, а з живими об'єктами. Діти навчаються під керівництвом дорослого доглядати за рослинами: кімнатними, садовими, городніми, а також за тваринами у живому куточку, розкладати корм у годівниці для птахів на ділянці.

Опанування дітьми умінь та навичок самообслуговування, формування культурногігієнічних навичок у дітей з розумовою відсталістю проходить на спеціально організованих заняттях, які проводить вихователь, у повсякденному житті, під час виконання режимних моментів дошкільного закладу. Процес формування покрокових дій має відбуватися у повільному темпі, з великою кількістю повторень визначеної дії. Ручна праця сприяє розвитку сенсорних відчуттів (кінестетичних, зорових, слухових), психічних процесів (сприймання, уяви, пам'яті, мислення, мовлення), моторних навичок, естетичного смаку, моральних якостей особистості.

Формування будь-якої навички самообслуговування доцільно здійснювати шляхом розкладання її на окремі складові, частини і виконання їх у визначеній послідовності. Передумовою формування планування є навчання дітей переказувати послідовність уже виконаного завдання.

Водночас художня праця є видом художньої діяльності, яка має великий педагогічний потенціал щодо всебічного розвитку дитини – розумового, морального та інших видів виховання, а також розвитку творчих виявів дитини та її соціального розвитку. Заняття нею сприяють формуванню у дошкільників умінь і навичок розумової діяльності. Художня праця є потужним засобом естетичного виховання дітей дошкільного віку, адже у гармонійному розвитку дітей трудові та естетичні задатки не тільки взаємодіють, але і взаємозумовлюють один одного. С. Матвієнко у навчальному посібнику «Художня праця та основи дизайну» стверджує, що провідна роль у залученні дітей до занять художньою працею належить вихователю дошкільного навчального закладу, професійна майстерність якого має забезпечувати розв'язання завдань сучасної дошкільної освіти щодо реалізації компетентнісної парадигми, яка спрямована на формування гнучкої, свідомої, творчої людини [3, с. 5].

Важлива роль на заняттях з художньої праці належить формуванню міжособистісних стосунків. Дітей привчають підтримувати один одного, радіти успіхам товаришів по групі.

Ми вважаємо, що «під час науково організованої творчої праці відбувається гармонізація людських емоцій. Особливо популярним видом творчої праці, джерелом натхнення у школах нашої держави і серед

пересічних громадян стала вишивка, однією з характеристик якої є яскраво виражена самобутність окремих етногеографічних регіонів» [7, с. 435]. Бажано для занять з праці використовувати рідні дітям народні традиції, предмети побутово-ужиткового мистецтва, адже етнічні теорія й виховна практика найбільш повно відображені в народній системі трудового виховання, що передбачає передачу морально-трудового досвіду старших поколінь дітям сукупністю вербальних засобів, шляхом наставництва і наслідування, за допомогою яскравих образів, комплексом ігрових дій. Виховання патріотизму на заняттях з праці відбувається у процесі залучення дітей до національної культурної спадщини.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. 1. Праця передбачає цілеспрямований процес формування у дітей трудових навичок і вмінь, поваги до праці дорослих, звички до трудової діяльності. 2. У дитячій трудовій діяльності закладені значні корекційні можливості. 3. Становленню діяльності сприяє спеціально організоване засвоєння дитиною визначених етапів виконання практичного завдання в умовах трудового виховання та навчання. 4. На заняттях з праці у дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку мають бути вирішені не тільки завдання, спрямовані на оволодіння дітьми трудовими навичками, а й специфічні, що враховують особливості розвитку цих дітей і спрямовані на корекцію порушень пізнавальної діяльності, мовлення. 5. Праця є найважливішим засобом виховання, починаючи з дошкільного віку; у праці формується особистість дитини, складаються колективні взаємовідносини.

Перспективи подальших наукових розвідок передбачають дослідження особливостей використання музики під час занять з розвитку дошкільників з особливими потребами.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук. — К.: Видавництво, 2012. — 26 с.
2. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. — Київ : Педагогічна думка, 2016. — 448 с.
3. Матвієнко С.І. Художня праця та основи дизайну : навч. посіб. / С. І. Матвієнко. — Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. — 201 с.
4. Програма розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко» / за ред. Л.І. Прохоренко. — 2018. — 236 с.
5. Тищенко Л.А. Формування навичок самообслуговування дошкільників із помірно розумовою відсталістю / Л.А. Тищенко / Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.03 – корекційна педагогіка (016 Спеціальна освіта). – Інститут спеціальної педагогіки НАПН України. – Київ, 2017. – 232 с.

6. Чеботарьова О.В. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма з трудового виховання, методичні рекомендації, дидактичні матеріали) / О. В. Чеботарьова. – К.: 2012. – 112 с.

7. Шишова І. О. Творча праця як складова психокорекційної діяльності / І.О. Шишова // Ідеї гуманної педагогіки та сучасна система інклюзивного навчання : зб. матеріалів Всеукр. науково-метод. конференції, присвяченої 97-річчю від дня народження В. Сухомлинського 29-30 вересня 2015. – Кіровоград : Ексклюзив-систем, 2015. – С. 431-436.

8. Шишова І. О. Соціальна адаптація дітей з особливими освітніми потребами засобами праці / І.О. Шишова // Наукові записки – Випуск 177. – Частина II. – Серія: Педагогічні науки. – Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019. – С. 160-163.

REFERENCES

1. *Vazovyi komponent doshkilnoi osvity*(2012) [Basic component of pre-school education]. Kyiv.

2. *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini* (2016) [National report on the state and prospects of education development in Ukraine]. Kyiv.

3. Matviienko, S.I. (2016) *Khudozhnia pratsia ta osnovy dyzainu*. [Artistic work and the basics of design]

4. *Prohrama rozvytku ditei doshkilnoho viku iz zatrymkoiu psykhichnoho rozvytku vid 3 do 7 rokiv «Vikonechko»*.(2018) [Program for development of preschool children with mental retardation from 3 to 7 years «Vikonechko»].

5. Tyshchenko, L.A. (2017) *Formuvannia navychok samoobsluhovuvannia doshkilnykiv iz pomirnoiu rozumovoiu vidstalistiu*[Formation of self-care skills of preschool children with moderate mental retardation]. Kyiv.

6. Chebotarova, O.V. (2012) *Kompleks prohramno-metodychnoho zabezpechennia «Zmist korektsiinospriamovanoho navchannia i vykhovannia rozumovo vidstalykh ditei u spetsialnykh doshkilnykh zakladakh*»[Complex of software and methodological support «Content of correctional-directed education and upbringing of mentally retarded children in special preschool institutions»].

7. Shyshova, I. O. (2015) *Tvorcha pratsia yak skladova psykhhokorektsiinoi diialnosti*[Creative work as a component of psycho-correction activity]. Kirovohrad.

8. Shyshova, I. O. (2019) *Sotsialna adaptatsiia ditei z osoblyvymy osvithnyu potrebamy zasobamy pratsi*[Social adaptation of children with special educational needs means of work]. Kropyvnytskyi.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШИШОВА Інна Олексіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної освіти і здоров'я людини Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: теорія та методика спеціальної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHYSHOVA Inna Oleksiyivna – candidate of pedagogical sciences, associate professor, associate professor of the department of special education and health of the person of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of research interests: the theory and methods of special education.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2019 р.

УДК 37.022

DOI: 10.36550/2415-7988-2019-1-183-173-176

ЩИРБУЛ Олександр Миколайович –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики технологічної підготовки охорони праці та безпеки життєдіяльності

Центральноукраїнського державного педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7541-509X>

e-mail: a.shirbul@ukr.net

ПРОБЛЕМА ІНТЕГРАЦІЇ ЗНАНЬ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ
В ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Одним із важливих завдань трудової підготовки учнів основної школи є формування творчих здібностей школярів, їхніх умінь і навичок самоорганізації, самонавчання, самовдосконалення в сучасних умовах розвитку техніки й технологій, технологізації суспільного життя.

Для розв'язання цього завдання в проєкті Державного стандарту освітньої галузі «Технології» [2] передбачено посилення ролі особистісно-зорієнтованого підходу до навчання, широке впровадження в освітній процес трудової підготовки школярів проєктних технологій, творчий підхід до засвоєння знань.

Зокрема, в програмі «Трудове навчання 5–

9 кл.» зазначається, що «зміст навчальної програми орієнтовано на формування в учнів ключових і предметних компетентностей, які покликані наблизити процес трудового навчання до життєвих потреб учня, його інтересів та природних здібностей» [8, с. 4]. У цьому ж документі наголошується на важливості інтеграції знань, оскільки кожен шкільний предмет, «...маючи власний компетентнісний потенціал, вносить свій внесок у формування ключових компетентностей...» [8, с. 4].

Отже, проблеми інтеграції знань учнів, проблеми міжпредметних зв'язків, котрі становлять перший рівень інтеграції, на сьогодні, є актуальними в контексті впровадження в освітній